

www.dereta.rs

Biblioteka
„dereta vam predstavlja...”

Urednik izdanja
Aleksandar Šurbatović

Naslov originala
Johannes Anyuru
DE KOMMER ATT DRUNKNA
I SINA MÖDRARS TÅRAR

KULTURÅRÅDET

The cost of this translation was
defrayed by a subsidy from the Swedish
Arts Council, gratefully acknowledged.

Objavlivanje ove knjige
pomogao je Švedski
savet za kulturu.

De kommer att drunkna i sina mödrars tårar @ Johannes Anyuru,
first published by Norstedts, Sweden, in 2017.
Published by agreement with Norstedts Agency.
Copyright © ovog izdanja *Dereta*

JOHANES ANJURU

Udaviće se
u suzama
svojih majki

Prevod sa švedskog
Milena Podolšak

Beograd
2019.
DERETA

U ime Boga, milostivog, samilosnog

U Gvantanamu nema prošlosti.
U Gvantanamu nema budućnosti.
U njemu vreme uopšte ne postoji,
pošto nema ograničenja onome
što bi se moglo dogoditi.

ZATVORENIK
pušten nakon trinaest godina
provedenih u zatvoru Gvantanamo

Šta se dogodilo unutar kuća.
Gotovo ništa.
Sve se odigralo prebrzo da bi se zaista i dogodilo.
Zamislite da sat na noćnom stočiću
namešten da sekundama meri vreme
biva zatečen sopstvenim topljenjem
i proključa, pretvarajući se u gas,
sve u milionitom delu sekunde.

HARI MARTINSON
Anjara, šezdeset i sedma pesma

Sada se nadiže vetar. Podiže pesak sa dečjeg igrališta i pokoju vlat sparušene trave, uzdižući ih ispred fasada solitera. Dve devojčice njišu se na ljuljaškama od starih automobilskih guma, sve više i više.

Posmatram ih kroz okno prozora. Ne čujem im smeh. Čujem panične, promukle krike, riku paljbe iz automatskih pušaka, tresak predmeta i tela što padaju na zemlju.

1

Njeno prvo sećanje: hirovite snežne koprene što gusto padaju po krilima bolničke zgrade, po parkiralištu i topolama, po preprekama na putu. Pre toga: zapravo ništa.

Ona sedi ćutke, zatvorenih očiju, dok Amin više puta ponavlja ime koje joj je nadenuo. Nur. Tek kada začuje prizvuk hysterije u njegovom glasu, ona otvori oči.

„Jesi li se setila još nečeg?” Lice mu je ispijeno, usta napeta, sedi pored nje u Hamadovom belom opelu, na zadnjem sedištu s kog se mrvice penaste gume krune i lepe po odeći.

Ona odmahne glavom.

Hamad kaže nešto sa vozačevog sedišta, požuruje ih, a Amin navlaži usne i drhtavim rukama tipka po mobilnom telefonu pričvršćenom srebrnom izolir-trakom za metalnu cev na njenom prsluku. Ona nepomično sedi. Sa druge strane prozora, ispred zida od žute cigle, usamljene snežne pahulje lelujavu padaju. Bude li na brojčaniku ukucala četvorocifrenu šifru, metalna cev će eksplodirati i ispaliti onoliko eksera i sačme koliko otprilike stane u dve sklopljene šake, a udarni talas slomiće kosti i zdrobiti unutrašnje organe svih koji se zateknu na pet, možda deset metara udaljenosti. Isto će se dogoditi ako neko na telefon pošalje poruku sa šifrom.

Izlaze iz automobila. Hamad se parkirao u stražnjoj ulici, gde ih zaklanja kontejner. Izbacuje veliku, crnu sportsku torbu iz prtljažnika.

Hladnoća je peče po obrazima i rukama, ona lagano cupka u mestu kako bi se zagrijala.

Izlaze zajedno na Kraljevsku ulicu i razdvajaju se u subotnjoj gunguli. Kada se nakon nekoliko koraka okrenula, Amin je zastao pred izlogom, sa rukama u džepovima, praveći se da razgleda odela.

Oseti da su isprepletani.

Požele da žive nekim drugim životom.

Sedamnaesti je februar, dobrih sat vremena pre terorističkog napada na Hondovu striparnicu.

U jednom trenutku umalo je ne pregazi tramvaj dok izlazi na ulicu – jedna žena je zadrži, uhvativši je za kaput – tandrkanje tramvaja je piskavo i tupo, i ona stoji u bljuzgavici, lutajući pogledom po laganom snegu koji se proteže kroz popodnevni sumrak.

Još jednom pokuša da se seti ko je, odakle je, ali ne doseže dalje od bolničke sobe, do toga kako je ustala i stala kraj prozora, oslanjajući se o stalak sa infuzijom. Seća se hučnih talasa pulsiranja u slepoočnicama i svežine poda pod tabanima.

Pročitala je da je te letnje večeri sneg pao po bolničkom kompleksu izazvan zagađenjem životne sredine, ili zbog manipulisanja vremenskim prilikama koje je sprovela vojska, ili da to uopšte nije padao sneg, već nešto što je iscurilo iz hemijske industrije.

Žena koja ju je sprečila da kroči na ulicu dodiruje njenu ruku i govori nešto što ona ne razume, glas joj je ravan i udaljen, i žena odlazi pošto nije dobila odgovor. Još jedan tramvaj prolazi, ljudi oko nje prelaze pešački prelaz.

Čini joj se da je odavde, u najmanju ruku. Iz Geteborga. I da joj je majka mrtva. Da je nekako poginula. Da je pregažena. Ne. Ne seća se. Stiska pesnice, rastvara ih.

Jedno jedino delo može da probudi svet.

Ona ponovo počinje da se kreće, stapa se sa bujicom kupaca i momaka i devojaka u zimskim jaknama i parovima sa dečjim kolicima.

Upaljena sveća ispred otvorenih vrata striparnice nemirno treperi na zalazećem suncu, ispred rukom ispisanog natpisa:

Danas u 17.00 Jeran Luberg potpisuje svoj novi strip i razgovara sa Kristijanom Hondom o granicama slobode govora.

Kada kroči pod plafonjere, počinje da se znoji, zbog gužve i zbog zimskog kaputa koji sakriva prsluk sa eksplozivom.

I zbog onoga što joj se približava.

Staje i prebira po kutiji sa stripovima kako ne bi privukla pažnju na sebe, vadi jedan od njih, lista ga.

Jedno jedino delo, ukoliko je dovoljno radikalno, dovoljno čisto, može da komunicira sa ubogim masama sveta, da ponovo uspostavi veze između kalifata i obmanjenih muslimana, poveća priliv novih regruta i preokrene ratnu sreću.

Hamadove reči. Hamadove misli.

Ona lista dalje.

Igličasti svemirski brodovi u stripu prolaze pored zasada i oblaka zapaljenog gasa. Muškarci u glomaznim, pravim-pravcatim svemirskim odelima, u pustinjskom krajoliku nadrealističkih boja. Iznenađuje je koliko su slike detinjaste.

To je natera na smeh, sramežljiv i zamišljen.

Pita se da li toplota njenog tela može da detonira bombe u cevima.

Jedan. Zna da je muslimanka. Dva. Šveđani su ubijali muslimane u nekoj vrsti logora. Tri. Ime koje nije njeno, ali koje nešto znači. Lijak – neko koga je volela. Četiri. Šveđani se pretvaraju da je mir, da logori smrti ne postoje. Pet. Razgovarala je sa Aminom o svemu tome, pokušala da sklopi kockice.

Hamad pristiže. Vetar unosi malo snega sa ulice kroz vrata koja lupaju. On i Amin su prethodne večeri obrijali brade, i svaki put kada ugleda njegove ćosave obraze, podsete je na ptičju lobanju – on deluje mršavo i svirepo. Nosi crnu perjanu vetrovku i plavu kapu sa oznakom jednog američkog hokejaškog tima – ajkulu

– koju skida i tutne u džep. Staje nadomak kase i spušta crnu sportsku torbu kraj nogu.

U tom trenutku u prodavnici se nalazi tridesetak osoba, stoje u grupicama ili sede na stolicama na rasklapanje, s jaknama presavijenim u naručju. Kristijan Hondo, vlasnik striparnice, dugokosi muškarac obučen u žutu majicu s kratkim rukavima, uključuje mikrofona. Dva zvučnika postavljena ispred pozornice zapište.

„Želim vam dobrodošlicu.” Glas mu je skučen i gromak dok, udvostručen, izbija iz zvučnika.

Jeran Luberg pristizhe kroz vrata iza kase. Publika iznenađeno, gotovo pobožno, usmerava pažnju ka njemu.

Luberg je stariji od Honda, ima oko šezdeset godina, pogurenih je leđa i lica opaljenog suncem i vetrom. Čini joj se da nazire neka-kvu ukočenost oko njegovih usta, prezir ili gnev. Bujna seda kosa, karirana košulja. On odloži svesku i olovku na sto.

„Razgovaraćemo o tvom najnovijem projektu”, otpočne Hondo, „odnosno, zbirci tvojih satiričnih stripova *Prorok*, koje objavljuješ jednom nedeljno na internetu i koji sadrže karikature proroka Muhameda i drugih, kako da ih nazovemo... svetogrdnih stvari?”

Jeran Luberg klima glavom, češući se po čekinjastoj bradi, čitava njegova pojava zrači nehajnošću i smušenom nezainteresovanošću, kako za sebe samog, tako i za okruženje. Ona stoji skroz pozadi u lokalnu. Ne čuje sve što kažu. Deluje joj da zvuče kao da su izvan prostorije, kao da im glasovi ne pripadaju telima. Zvuci što plutaju unaokolo.

Hondo ustaje i odmotava poster. Drži ga kako bi publika mogla da ga vidi.

Grupa muškaraca s turbanima i kukastim nosevima što se klanjajući mole, a u anuse im se zabijaju krstareće rakete.

Čini joj se da posmatra svoju spoljašnost, kao u snu.

Remeni prsluka sa eksplozivom stežu je oko grudnog koša.

Jedan. Ne seća se kako se zove. Dva. Ne seća se svojih pravih roditelja, za koje ima razloga da veruje da su ubijeni. Tri. Kada se pogleda u ogledalo, ima pogrešno lice. Četiri. Obuzima je, baš u tom trenutku, dok stoji i gleda sliku, snažan osećaj da je već bila ovde, da je ovo pozornica na kojoj se rekonstruiše jedan važan događaj, istorijski događaj.

Baca pogled u stranu i primećuje da je Amin kročio unutra i stao kod ulaznih vrata. Lice mu se sija od znoja, iako je ušao s hladnoće. Veći broj posetilaca unutra u striparnici s nemirom reaguje na sablasnog, bednog mladića i šapatom razmenjuje komentare. Amin krišom pogleda u nju, ali se napravi da je ne poznaje.

Ona pođe ka njemu.

„Amine”, prosikće ona. On je ignoriše, delujući da ne zna tačno kako da odreaguje: plan je bio da se raštrkaju po lokalu i sačekaju dok ne uđe što je više moguće ljudi. Nipošto nisu smeli da pričaju jedni sa drugima.

„Amine. Amine.” On je i ne pogleda. Ona ga uhvati za ruku, što on nevoljno dopušta. Prepliće prste među njegove, grli ga. „Sve je pogrešno.” Ne zna šta tačno hoće da kaže time. „Amine, sve je pogrešno.”

Hamad je venčao nju i Amina u svom stanu pre par meseci, a ovamo su je doveli njeni jezivi predosećaji, osećaj da ona i Amin, a možda i Hamad, pripadaju zajedno, i da imaju misiju.

„Trebalo bi da brišemo odavde”, prosikće ona, a neki muškarac u crnoj majici, koji stoji pored Amina, s jaknom preko ramena, upućuje im iznerviran pogled – ona ne obraća pažnju na njega. „Ajde, brišemo odavde”, kaže ona, i Amin tek tada dopušta sebi da reaguje – raspliće prste iz njenih, hvata je za mišicu, i intenzivno i prekorno zuri u nju. Potom je blago mune, nekako kao da bi je se i otarasio i naterao da se priseti plana.

Treba da se raštrkaju i sačekaju.

Za stolom na pozornici Hondo kaže da mrzi religiju, da dolazi sa, kako on to naziva, tradicionalno subverzivne strane, ona te stvari ne shvata, niti može da ih smesti u kontekst, „sa libertinske strane”, kaže piskavi, zujeći glas iz zvučnika, „iz galerije smeća”.

Ona zažmuri i oseti kako se tračci mučne glavobolje dižu na površinu i potom tonu natrag. Jednu stvar nije rekla Aminu – da se, otkako joj je Hamad ispričao šta će da učine, događa da vidi naslove u glavi. Kao da se već sada seća šta će napisati o ovome, kasnije.

Na primer: Teroristički par se venčao pre napada. Pogledajte ovde slike sa svadbe.

Kada je otvorila oči, Hondo je raširio još jedan plakat, na kome jedna žena stoji na mostu, s mitraljezom uperenim ka gomili ljudi. Na transparentu iza nje: *Refugees welcome*.

„Dobio si izvesne pretnje zbog ovih slika.”

„Onaj kome nije prećeno smrću nije rekao ništa značajno”, kaže Luberg i namešta naočare. Ljudi oko nje se nasmeju. Izgledaju voštani i sablasni, čini joj se kao da im ispod kože vidi sivkastu, mrtvačku svetlost. Smeh utihne, ljudi se češu i zapisuju u svoje beležnice, ili se naginju napred ili prekrštaju ruke.

Pomišlja kako će svi skupa biti mrtvi za manje od sat vremena.

Događa se bez upozorenja, dvadesetak minuta nakon početka razgovora. Jeran Luberg kaže da umetnost mora da se proširi, da je to sastavna osobina umetnosti, njegovo razmatranje utom prekida muški glas, ispuštajući nerazgovetan uzvik, *on* ili *šta* – možda glas više na engleskom, *gun*?

Ona čuje uzvik i pomisli da neko više na engleskom zato što Amin, koji je lepršavim, hitrim pokretom izvadio pištolj iz pojasa, nije Šveđanin.

Gun. Čuje tu reč i čuje pucanj, i jedna žena u prednjem redu stolica uvlači glavu u ramena i naginje se napred, kao pred pad aviona.

Ona i dalje stoji dovoljno blizu da oseti miris sumpora, i pre će biti da je on, a ne nagli prasak, tera da shvati da je akcija zaista otpočela.

Amin i dalje stoji sa uzdignutim pištoljem. Metak je ostavio rupu, iz koje kulja dim, u jednoj od ploča od iverice iznad njegove glave. Ona bi da mu susretne pogled, ali on gleda u tačku ispred ili daleko iza nje.

Ljudi su već skočili na noge. Kreću ka izlazu, noge im se upliću u stolice na rasklapanje, ali se okreću kada ugledaju Amina. Mnogi tad postanu jadni i trapavi, ne znaju kuda da se zapute, vrte se uokolo, obaraju hrpe stripova i džepnih knjiga s polica. Predmeti deluju teži. Vreme protiče sporije i potom brže, u povezanoj hrpi događaja. Jedan momak sa platnenom torbom i krestom pokušava da izađe kroz vrata iza kase, ali ga Hamad obara na pod – glava mu tupo udara o pult blagajne uz prigušen, jeziv zvuk, i on ostaje da leži.

Obožavaj Boga sve dok ne pomisle da si lud.

Hondo i dalje smireno sedi za pisaćim stolom. Kao da veruje da je ono što se odigrava isplanirano, deo programa – čak se i pomalo samouvereno iskezi, osvrćući se oko sebe. Pogledi im se na trenutak susretnu.

Ljudi oko njih se sapliću i penju jedni preko drugih, kao da se pod krivi.

Hamad više nešto, a kada joj to na kraju dopre do svesti, shvata da on već dugo vremena više. Ne može da rastumači reči, u stanju je samo da uvidi činjenicu da nešto više. Isprekidan, dugotrajan glas.

Jedna žena, krvavog lica, leži na podu i vuče drugu ženu za majicu kako bi ustala. Neko se sakriva u čošku, iza gomile oborenih stripova, vidi cipelu te osobe kako štrči, crna zimska gojzerica – jedan uplakani muškarac spotiče se o nju.

Hamad skače na pult kase i vadi mitraljez iz crne sportske torbe, diže ga iznad glave obema rukama, poput ratnog plena ili

novorođenčeta koje pokazuje, a ona sada čuje da on zapravo ne više ništa drugo do *ej, ej, ej*.

On nekoliko puta snažno šutne kasu, zbog čega se ona uz tresak sruči dole, a novčići i novčanice raspu po podu.

„Hoćete da hulite na islam!” Kada napokon počne da oblikuje reči, glas mu puca u promuklo zavijanje – reč „islam” zvuči tek kao bolno stenjanje. Isprčka i drugi mitraljez iz torbe. Ona skida kaput, baca ga na pod i zaputi se ka njemu. Ponovo osećaj da vidi sebe sa strane. I da joj noge ne dodiruju pod sasvim. Ona prihvata oružje, otkoči ga.

Hamad joj pruža još jedan mitraljez, koji treba da ga doda Aminu. Mnogi briznu u plač, videvši njen prsluk sa eksplozivom, sada kada više ne nosi kaput, a kada krene ka Aminu, koji i dalje čuva ulazna vrata, ljudi mahom padaju unazad, jedni na druge, ne bi li joj raskrčili put.

Hamad je taj koji je izrezao kanalizacione cevi, napunio ih ekserima i sačmom i pomešao sa eksplozivnim punjenjem od kućnih hemikalija. Zakačio ih je na tri obična ribarska prsluka.

Ona se pita da li osećaj da se sve vrti, unaokolo, sve brže, ima nekakve veze sa Bogom.

Da li je Bog sa njima?

Odvezli su se u šumu jedne večeri pre nekoliko nedelja, izašli su iz grada i oko sat vremena se vozili po džombastim šumskim putevima i testirali mitraljeze. Tek kada je osetila poskakivanje oružja, namirisala sumpor i ugledala pakosne drhtaje plamičaka iz usta cevi, shvatila je šta će da učine. Da će to zbilja i učiniti. Stajala je tamo sa zvonjavom u ušima, gledajući bled i jeziv sjaj drveća pri svetlosti automobilskih farova.

Ovo se zbilja događa. Učinićemo to.

Amin nabija pištolj za pojas i kači mitraljez o rame. Ona obavija ruke oko njega i sestrinski ga grli. Želi da dopre do osećaja da

sada odista to čine, to što su planirali, ali joj se ponovo čini da nije sasvim prisutna, da se nekako nalazi u sećanju.

Jedan. Čini ovo kako bi se osvetila zato što su Šveđani ubili nje-nu majku. Veruje da je tako. Dva. Pogrešno, ovo je misija. Čini ovo zato što je jednog kišnog popodneva ugledala Amina u tramvaju i znala je da je sve što će se nadalje dogoditi predodređeno, to ju je dovelo ovamo, u Hondovu striparnicu, gde će učiniti nešto bitno, nešto što je zaboravila.

Tri. Ime. Lijat. Mora da pronađe Lijat. Da spase Lijat.

Masira slepoočnice.

Pokraj pulta s kasom nastaje metež, Hamad skače na pod i trči napolje kroz vrata koja vode ka skladištu i toaletu za osoblje. Začu-je se pucanj, snažniji prasci, tri zaredom, brzo. Mnogi u striparnici zavrište i ona pokuša da ih utiša, isprva smeteno i stidljivo, zatim sve agresivnije:

„Tišina. Čutite. Ej. Ej!”

Slaba vajda. Jecaji oko nje. Zašto sve vreme misli da se seća nečega što se već dogodilo?

Hamad se unatraške vraća u striparnicu. Vuče Jerana Luberga za kragnu, noga mu ostavlja krvav trag po podu. Kao da neko širokom kičicom razmazuje boju.

Jedan. Ima samo Amina i Hamada, i ovo nasilje, ovu osvetu kojom naplaćuje raštrkane fizičke napade iz svoje prošlosti.

Postaje svesna gungule. Stoje izvan izloga, iza policia sa stripovi-ma i kolekcionarskih igračaka, gomila senki, i baš u tom trenutku, dok stoji i gleda napolje, prističe prvi policijski automobil, rotacio-na svetla zaplamte i, od uskovitlanog bljeska u zimskoj večeri, odraz unutrašnjosti lokala u izlogu nestaje, pomalja se, nestaje.

Trebalo bi da ode odatle.

Hamad naslanja Jerana leđima o pult blagajne i pritiska cev oružja o njegovo čelo. Ona to vide i izbezumi se. Zašto je padao sneg one večeri kada se probudila? Zašto se ne seća svog pravog imena?

Hamad kundakom udara Jerana u slepoočnicu, od čega se ovaj stropošta na pod. Ne zapuca.

Snimiti to.

Jeran Luberg je u polusedećem položaju, oslonjen o pult, mlitavog tela, nogu ispruženih napred i s polomljenim naočarima. Zuri u nju. Oko njih Amin tera taoce da kleknu, vezuje im ruke belim plastičnim vezicama i stavlja izolir-traku preko usta i platnene vreće preko glave. Obavlja to brzo, a desi se da udeli i iznerviran šamar kada ga neko ne poslušaju.

Jeran Luberg dobija parče izolir-trake preko usta, ali ne i platnenu vreću na glavi, i nastavlja da je gleda kroz trnoviti, polomljeni jaz na naočarima, sve dok se ona ne okrene na drugu stranu.

Ona briše znojave dlanove o pantalone i vadi mobilni telefon iz džepa.

U bolnici su tvrdili da je neka druga osoba. Zvali su je imenom koje nije bilo njeno i govorili jezikom koji nije razumela.

Ona je jedna od hiljada žrtava kidnapovanja i mučenja koje traje od jedanaestog septembra. To je sve što zna.

To je sve što misli da zna.

Hamad staje kraj ulaznih vrata umesto Amina. On će se pobri- nuti za policiju napolju, dok ona i Amin prave video-snimak.

Amin, raširenih nogu, ispred crne zastave. Fantomka koju je navukao na glavu kupljena je u skladištu viška robe, zajedno sa ribarskim prslucima. Međutim, crne platnene vreće koje su taoci- ma navukli na glave ukradene su – radi se o jastučnicama iz prodavnice nameštaja.

„U ime Boga”, kaže Amin, koji je skinuo kaput, baš kao i ona i Hamad, kako bi pokazao prsluk sa eksplozivom. „Pozdravljamo našu braću na frontu.”

Ona odzumira najviše što može, ali ipak mora da napravi nekoliko koraka unazad kako bi kamera uhvatila čitavu pozornicu.

Ona je sama napravila zastavu, po uzoru na slike sa interneta. Crnom izolir-trakom spojila je četiri izrezane kese za đubre i rukom nacrtala beli pečat. Zastava visi s police za knjige iza Amina.

Ona je odgovorna za video-snimak. Strimuje ga uživo preko većeg broja društvenih mreža i Jutjub kanala – Hamad joj je pomogao da napravi naloge, da podesi mobilni kako treba.

Amin vadi parče hartije iz džepa od pantalona. Zamuckujući čita rečenicu na arapskom i nekoliko talaca ponovo brizne u plač pod svojim crnim kapuljačama, zbog ogromne i užasavajuće sile ljudi s mitraljezima, koji govore stranim jezikom, sile koju je lako pobrkati sa silom božje reči. Ona pogleda jednog muškarca koji bi mogao biti Latinoamerikanac ili Turčin, student – primetila je da nije Šveđanin pre nego što mu je Amin namakao kapuljaču – gleda ga kako se pogurio napred, kao da očekuje zamah sečivom odozgo.

Gledaju televiziju osam sati dnevno. A nas zovu ekstremistima.

Hoće da se smeju našoj religiji.

Ubijaju nas u Siriji, u Iraku, u Avganistanu, u Čečeniji, u Palestini.

Ona pokušava da snimi sve, i video-snimak biva trzav i mutan.

Amin je hteo da drpi skupu digitalnu kameru, ali je Hamad rekao da se sve mora snimiti mobilnim.

Video-materijal mora da posvedoči o skromnim uslovima njegovih tvoraca.

„U ime poglavara pravovernih. U ime časti svakog muslimana.” Amin prekida govor i prilazi Jeranu Lubergu, koji još uvek sedi naslonjen o pult. Odaje dezorijentisan i nekako zaslepljen utisak kada ona usmeri kameru mobilnog telefona ka njemu. Pošto će on umreti prvi, i pošto je njegova smrt značajna zbog toga ko je – za razliku od ostalih talaca, koji će umreti zato što su bilo ko, obični

nevernici, izabrani nasumično, to jest od Boga – on na glavi nema kapuljaču.

Amin ga odvodi ispred zastave, na mesto koje joj se čini kao pozornica, vukući ga za pamučnu košulju i terajući šutiranjem. On puži i nekoliko puta se pridiže na kolena i pada ničice kada ga Amin čušne vrhom cipele – Hamad se na taj prizor nasmeje zlu-radim ushićenjem, posmatrajući ih sa svog stražarskog mesta kraj ulaznih vrata.

Oni su prosti ljudi što postoje izvan laži i iskrivljenih slika medijske mašinerije.

Uskoro će biti u raju.

I dalje bez komunikacije s policajcima napolju.

Amin opet stoji ispred crne zastave. Namešta fantomku, štipka je na obrazima – verovatno ga grebe po koži.

Mučenik napušta ovaj svet i pre nego što prva kap krvi dotakne zemlju.

Ona gleda u Amina na ekranu, s Jeranom Lubergom na kolennima ispred njega, i kako bi odagnala užasan nemir usled toga što ništa nije kako treba, razmišlja o ogromnom drveću u raju, o krošnjama što se njišu na vetru.

Namera je da video-snimak bude niske rezolucije, drhtav, s neočekivanim zumiranjem u govornikove cipele i tako dalje – ona prati Aminove pokrete, ali objektiv hvata i stripove razasute po podu, prevrnutе stolice, nečiji lakat, isprskanu krv iz noge Jerana Luberga.

„Osudili smo ovog čoveka, za koga svi znate”, kaže Amin. Njegov govor tela otkriva nervozu. Želi da zbrza čitavu stvar. Teško mu je da lepo sklopi rečenice. „Ovaj takozvani umetnik. Ovog čoveka smo, dakle, osudili. Za svetogrđe i omalovažavanje. Nije ukazao čast našem Proroku.”

Ona zumira Aminove oči, koje zure kroz uzani prorez na fantomki. Oseti vrtoglavicu, diže pogled sa ekrana mobilnog telefona i trepće ka tačkicama svetlosti što joj titraju pred očima. Naslovi i

vesti u glavi, *jani*¹, glas što kaže „želimo da upozorimo osetljivije gledaoce”. *Jani*, koja bolest.

Ko je ona?

Krajičkom oka gleda u Hamada, koji zauzvrat stoji i gleda kroz izlog.

Teško je videti šta se dešava napolju, dok snopovi rotacionih svetala na interventnim vozilima uleću kroz izlog.

Upravo: Teroristički napad u Geteborgu.

Ekran na mobilnom poprima zelenkastu boju i ona se vraća dešavanjima unutra. Proganja je nekakvo osećanje, kome želi da se prepusti, zbog kojeg joj se čini da se priseća stvari tik pre nego što se dogode – fraza koju Amin izgovara, pokret rukom – stvari se vraćaju u duploj ekspoziciji, u odjeku.

„Kazna je smrt”, kaže Amin pokraj scene, a Jeran Luberg frkne kroz nozdrve, kao da nekakav vakuum usisa vazduh iz njega, i on se presamiti od neporecive siline svetonazora kojim daje sebi za pravo da odlučuje o životu i smrti.

Ona to prepoznaje.

Zašto prepoznaje ove scene.

Amin iznenađeno i sa odmeravanjem pogleda dole u presavijenu priliku kraj nogu. Moguće je da Luberg mora da povрати, kosa mu štrči na sve strane, a njegovo nekako aristokratski smušeno dostojanstvo sada je iščezlo. Izgleda poput beskućnika koga su uhvatili u džeparenju i udelili mu par šamara.

„Kazna je smrt”, kaže Amin ponovo, zamišljeno lupkajući prstom po mitraljezu. Klima glavom sam za sebe, izgleda da u glavi ponavlja tekst.

Nije prekrilo lice kako bi mu identitet ostao tajan već kako bi pokazao da pripada anonimnoj masi, da može biti bilo ko. Mogao bi da bude musliman što sedi pored tebe u autobusu, nezaposlen i

¹ *Jani* (arap.) – dakle. Koristi se i kao uzrečica u značenju „znaš, kao, mislim”. (Sve napomene u tekstu su prevodiočeve.)

prijateljski nastrojen – običan, lepo vaspitan mladić što ustupa mesto starijima, uglavnom, ali mu je, ono, dosta rasizma i kolonijalizma.

„Kazna je smrt”, ponavlja on, treći put, i nasmeje se.

Ima devetnaest godina i nije završio osnovnu školu. On se ponovo nasmeje, glasnije. Ljubazan je i upravo je između poslova zato što nije dobio jednu jebenu šansu, tako je, to joj često govori – Šveđani mu nisu dali nijednu jedinu jebenu šansu.

On je bilo ko, dečko iz Haselbua što je duvao malo šita, tako je, bilo je tu dosta džointa pred svetlom kompjuterskog ekrana, u vihoru trep² spotova američke i lokalne produkcije i svih teorija zavere, iluminati i kako se zovu oni drugi koje je stalno puštao kada bi se naduvao, porodica Rotšild, dok je maštao o uspehu ili osveti ili nečemu drugom što bi moglo da odgovara osećaju da je potpuno prevaren – ima, naime, običaj da ustupa mesto starijima, Šveđanima takođe, prevashodno Šveđanima, ne bi li pokazao šta islam predstavlja u svetu koji nikada ne nagrađuje dobrotu.

Ona ga i dalje posmatra na ekranu, kako stoji blago pognute glave i smeje se – nekakav dečački kikot, daleko prijatniji jer je sasvim neprikladan ovde i sada.

On uzima jednu od Lubergovih zbirki sa stola i lista stranice. Crteži mu učutkaju smeh – pokazuje čitavim telom koliko je zgrožen onim što vidi. Diže stranice prema kameri.

Još jedna Jeranova karikatura: muškarac sa abažurem na glavi, prikačen na struju preko bradavica. Autofokus kamere zamućuje tekst u oblačiću. Muškarčeve razrogačene oči i usta obasjavaju novine u rukama žene u burci, koja sedi u fotelji i čita ih.

„Hoćete da hulite na islam!”, Amin drži stranice prema Lubergu i kaže „šta šta šta”, dok ga dlanom udara u potiljak i po obrazima.

Jedan muški talac diše teško, panično – ona se okreće da pogleda, a kamera telefona je prati – crna platnena vreća uvlači se u muškarčeve nozdrve.

² *Trap* (engl.) – vrsta hip-hop muzike.

Platnena vreća se naduva, pa uvuče – zaista deluje da će se ugušiti.

Ona shvata da ima nekakvog ludila u tome što baš oni imaju oružje u prostoriji.

Amin prelistava i pokazuje još jednu karikaturu, kaže „šta šta”, a Luberg umesto odgovora ispušta nekoliko prestrašenih mukova, možda zbog toga što mu zaista postaje jasno da će uskoro umreti. Amin ga podiže u sedeći položaj, trgnuvši ga za kragnu.

Ponovo počinje da se kikoće, za sebe. Ona čas zumira, čas odzumira, u pogodnom trenutku. Amin cimne Luberga za kragnu, iako ovaj već sedi uspravno – izivljava se za nešto što ima veze sa starim učiteljem ili ćaletom.

Zapanjuje je to što ne oseća sažaljenje. Možda je tako zbog kamere koja odseca i izoluje događaje, ne samo od stvarnosti već i jedan od drugog.

Iako je i ona, takođe, na neki način upoznata sa svirepošću skrivenom u tom uređenom svetu u kome je Luberg malopre sedeo i šalio se i škrabao beleške na svojim papirima. Možda zato sada ne oseća ni najmanju samilost pred njegovim pretučanim telom. Usled nečega bezosečajnog i sirovog što se krije u rukovanjima i voznim redovima autobusa i ljubaznim frazama, nečega što oseća u svojoj koži i kosi.

Amin je u nekom trenutku udario Luberga u nos, koji sada obilno krvari. Ona usmerava kameru ukoso i nadole, od iznurenosti i tuge, uprkos svemu, tuge zbog onoga što vidi i ovekovečuje, tuge kojoj više ne može da utekne.

Amin je ugazio u krv koja je iscurila iz Lubergove povređene noge, i za sobom ostavio crvene, lepljive najk simbole po sivom linoleumskom podu.

Jedan strip, zalepljen za đon, leprša.

Sada je oko pola osam uveče. Pristigao je veliki broj policijskih automobila i kombija, kao i brojna vozila hitne pomoći i jedan vatrogasni kamion. Premijer je informisan, a specijalne jedinice zaputile su se iz Stokholma vojnim helikopterom.

Ruke su joj ukočene i udaljene, od adrenalina i šoka, više puta samo što nije spustila mobilni.

Amin vadi nož, veliki radni skalpel s narandžastom plastičnom drškom. Petlja malo njime, ono, izbacuje sečivo, uvlači ga, zatim ponovo izvlači. Ona se usredsređuje na hladno presijavanje noža, poput riblje krljušti, međutim, primećuje pokrete kod ulaza: Hamad pritiska jednog taoca spram stakla i viče ka policajcima napolju u tami i snegu:

„Nazad!” Drži taoca za vrat i stiska ga uz staklo, ponovo se prodravši: „Nazad!” Načini korak unazad i šćućuri se iza oružja, u nekoj vrsti položaja za pucanje, široko raširivši noge – preteći, postavlja cev puške na vrat taoca, kao da želi da poruči onima napolju da će pucati ne budu li uzeli njegove reči za ozbiljno. „Nazad!”

Ona pokušava da prati zbivanje kamerom, ali joj je teško da odredi šta je ključno – u jednom trenutku odlučuje da je na mestu da kratko, iz potaje snimi Amina, ali on je potpuno zaokupljen dešavanjima kraj ulaza, te se vraća panoramskom snimanju Hamada, koji i dalje stoji s podignutim oružjem i viče – to je ta napeta, hiperprisutna estetika snimka mobilnim telefonom, gospode bože, ne mogu da verujem da se ovo upravo događa – moram da snimim – ona je istovremeno i počinitelj i svedok.

Dva policajca geteborške patrole približila su se sa izvučenim pištoljima, protivno važećim procedurama u talačkim krizama, zbog čega je Hamad, koji je računao na izvesne, manje ili više unapred određene reakcije policije, potpuno izgubio prisebnost – on se ponovo prodere:

„Nazad!”

Sve se prvo dogodi u njenoj glavi.

Hoće da vikne Hamadu da se sagne.

Kliknite na link da biste videli snimak.

„Hamadel!”, uspeva da izgovori. Vidi to kao sećanje, prizor iz video-snimka pod kopcima, a onda i na malom kvadratu mobilnog telefona, a potom, ponajviše usled zbunjenog premišljanja, podiže pogled i shvata da se to zaista događa.

Pucanj spolja šupalj je i slab, a zatim sledi fujuk brzine i polomljenog stakla i na kraju tup, gnjecav udar.

Vrlo uznemirujući prizori snimljeni kamerom same teroristkinje.

Hamadova glava biva bačena unazad – Hamad sa svojim starim belim opelom i svojim pričama o Siriji – glava mu se trgne unazad, a na snimku se vidi kako mu deo skalpa eksplodira – krv i siva kašasta masa prsnu po kutijama sa stripovima – rekao je da nema šanse da se to dogodi – osiguranje su im prsluci sa eksplozivom.

Čuje povike spolja, nerazgovetne i pomešane sa glasovima talaca, koji sada vrište, neobuzdano i piskavo, iza komada izolir-trake.

Šta ja to radim ovde.

Sve je pogrešno.

Zar Bog nije bio sa Hamadom.

Nečiji glas unutra u lokalu viče da je to jedan od njih, da je policija upucala jednog od njih – to viče Jeran Luberg, jedini od talaca bez crne vreće na glavi, koji stoga može u izvesnoj meri da se orijentiše – viče kako bi smirio ostale.

Ona odlazi do Hamada, pognuvši se toliko nisko da na trenutke puzi na sve četiri. I dalje drži mobilni u ruci – snima pod, crvene mrlje, sličice stripova.

Telo leži na leđima, raširenih ruku i nogu, usta grčevito dišu, lice je natečeno, modro.

Učini joj se da vidi kako noćni leptir, velik kao raširen dlan, mili po Hamadovom licu.

„Ugasi”, kaže on. „Ugasi.”

Leptirova krila su prekrivena tamnim pegama, smeđe boje prošarane plavim nitima.

Galama vremena.

Ona nije ta koja se čini da jeste.

Ne potiče odavde.

„Ugasi svetlo.” Rupa od metka u Hamadovom obrazu toliko je mala da bi se u nju jedva mogao zabiti prst, ali iz nje u pulsirajućem ritmu kulja potočić krvi, po bledom, usahlom obrazu.

Noćni leptir drhtavih krila mili mu preko čela i uvlači se pod kosu. Ona zuri u njega, nesposobna da se pomakne. Nov prizor iz sećanja: čovek stoji na polomljenom prozoru i gleda napolje, u noć. Njen otac. Seća se oca. Majka pored njega, sa nožem u ruci. Vidi ih sasvim jasno, sasvim bistro.

U čemu to učestvuje.

Ugasi svetlo kako ne bi imali u šta da nišane. To je ono što Hamad hoće da kaže.

Okreće mobilni ka Aminu, koji sedi iza kutije sa upakovanim stripovima, grčevito stežući mitraljez u naručju. Prosikće njegovo ime, ali on ne reaguje.

Uočava nekakvo dejstvo u unutrašnjosti vremena, silu što usisava sve nazad u tamu.

Nije prvi put da vidi noćnog leptira.

Ne razmišljaj o tome šta znači. Prekasno je za razmišljanje.

Prekasno, Nur.

Ona se, naravno, ne zove Nur, to je samo ime koje joj je Amin nadenuo.

Ona otpuzi ka prekidaču iza blagajne i gasi plafonjere. Lokal sada obasjava samo rotaciono svetlo što treperi kroz prozor.

Hamadova prazna ruka počinje da napipava po vazduhu, pokreti mu deluju kao da pripadaju slepcu. Pogled joj traži noćnog leptira, ali ga više nema.

Zaglušujuće ušće sekundi.

Johanes Anjuru
UDAVIĆE SE U SUZAMA SVOJIH MAJKI

Za izdavača
Dijana Dereta

Lektura
Vesna Crepuljarević

Korektura
Klapna&Rikna

Likovno-grafička oprema
Marina Slavković

Prvo DERETINO izdanje

ISBN 978-86-6457-240-8

Tiraž
1000 primeraka

Beograd 2019.

Štampa
ART PRINT MEDIA, Novi Sad

Izdavač / Plasman
DERETA doo
Vladimira Rolovića 94a, 11030 Beograd
tel./faks: 011/ 23 99 077; 23 99 078

www.dereta.rs

Knjižara DERETA
Knez Mihailova 46, tel.: 011/ 26 27 934, 30 33 503

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.113.6-31

АНЈУРУ, Јоханес, 1979–

Udaviće se u suzama svojih majki / Johannes Anjuru ;
prevod sa švedskog Milena Podolšak. – 1. Deretino izd.
– Beograd : Dereta, 2019 (Novi Sad : Art print media). –
253 str. ; 21 cm. – (Biblioteka Dereta vam predstavlja ---)

Prevod dela: De kommer att drunkna i sina mödrars
tårar / Johannes Anyuru. – Tiraž 1.000.

ISBN 978-86-6457-240-8

COBISS.SR-ID 275716876